

Khoa Xã hội học: 30 năm đào tạo, nghiên cứu, hợp tác quốc tế và phục vụ cộng đồng

Trịnh Văn Tùng*

Khoa Xã hội học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội có quyết định thành lập ngày 26/9/1991. Trải qua 30 năm xây dựng và phát triển, khoa đã đạt nhiều thành tựu quan trọng trong công tác đào tạo, nghiên cứu, hợp tác quốc tế và phục vụ cộng đồng. Qua 30 năm ấy, khoa luôn luôn giữ vững vị trí hàng đầu về cơ sở đào tạo, nghiên cứu, cung cấp dịch vụ xã hội từ 2 ngành Xã hội học và Công tác xã hội, nâng cao trình độ của đội ngũ giảng viên/nhà nghiên cứu, nhân viên, sinh viên, học viên cao học, nghiên cứu sinh góp phần cung cấp cho xã hội nhiều nhà xã hội học và nhân viên, chuyên viên công tác xã hội cao cấp, xuất sắc.

1. Cơ cấu tổ chức của khoa

Tính đến tháng 9/2021, tổng số cán bộ viên chức trong khoa có 28 người, trong đó có 1 giáo sư, 8 phó giáo sư, tiến sĩ và 9 tiến sĩ, 7 thạc sĩ (Trong đó có 5 thạc sĩ đang học nghiên cứu sinh), 3 cử nhân (trong đó 2 cử nhân đang học nghiên cứu sinh). Hiện nay, có 1 cán bộ đang học tập và nghiên cứu tại Canada. Nhiều giảng viên/nhà nghiên cứu của khoa đã nhận bằng thạc sĩ và tiến sĩ ở nhiều quốc gia tiên tiến trên thế giới như: Anh, Pháp, Mỹ, Canada, Australia. Khoa đang có 6 Bộ môn: Lý thuyết và Phương pháp nghiên cứu xã hội học, Xã hội học Nông thôn và Đô thị, Xã hội học Văn hóa và Giáo dục, Xã hội học Dân số và Môi trường, Xã hội học Giới và Gia đình và công tác xã hội. Chi ủy chi bộ khoa gồm 5 người, cụ thể gồm: Bí thư, Phó Bí thư và 3 Chi ủy viên. Lãnh đạo Khoa bao gồm: Trưởng Khoa và 3 Phó trưởng Khoa.

2. Công tác đào tạo

Từ năm 1991 đến nay, Khoa Xã hội học được giao nhiệm vụ đào tạo 2 ngành Xã hội học và Công tác xã hội với các hệ chính quy, vừa học vừa làm, văn bằng II, hệ cấp chứng chỉ, cao học và nghiên cứu sinh. Nhiều sinh viên, học viên vừa học vừa làm và sau đại học sau khi tốt nghiệp đang giữ những cương vị lãnh đạo quan trọng trong các cơ quan của đảng, nhà nước ở cấp trung ương và các cấp địa phương cũng như nhiều vị trí quan trọng trong các tổ chức phi chính phủ, doanh nghiệp, v.v.. Trong số những người tốt nghiệp ngành Xã hội học và Công tác xã hội, có nhiều anh chị em đã và đang khởi nghiệp vững chắc trong mọi lĩnh vực của đời sống kinh tế - xã hội.

Cán bộ của khoa tham gia tích cực các chương trình đào tạo, bồi dưỡng do nhà trường phối hợp thực hiện với các đối tác Pháp, Mỹ, Canada, Singapore, v.v. hoặc với các tổ chức trong nước và quốc tế như: Cục Bảo trợ Xã hội, Unicef, UN Women, v.v. Ngành công tác xã hội đang được nhà nước quan tâm và coi trọng. Thủ tướng Chính phủ

* Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQG Hà Nội; email: tungtv@vnu.edu.vn

đã ký Quyết định số 1791/QĐ-TTg ngày 15/9/2016 công nhận ngày 25/03 hàng năm là “Ngày Công tác xã hội Việt Nam”; Quyết định số 112/QĐ-TTg ngày 22/01/2021 ban hành Chương trình phát triển nghề Công tác xã hội giai đoạn 2021-2030; Bộ Y tế đã ban hành Thông tư số 43/TT-BYT ngày 26/11/2015 Quy định về nhiệm vụ và hình thức tổ chức và thực hiện nhiệm vụ Công tác xã hội của Bệnh viện. Trong khi đó, Bộ Giáo dục và Đào tạo cũng đã ban hành Thông tư số 33/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 Hướng dẫn Công tác xã hội trong trường học, v.v.. Ngành Xã hội học có

phổ nghề rất rộng, cụ thể như: Quản lý phát triển nông thôn; Quản lý phát triển, quy hoạch đô thị; Nhân viên trong các tổ chức xã hội, xã hội - nghề nghiệp; Nhân viên quản lý nguồn nhân lực; Nhà báo; Nhân viên nghiên cứu thị trường; Chuyên viên ở trong các ban xã hội, sở, phòng lao động, thương binh và xã hội; Giảng viên, nhà nghiên cứu ở các trường đại học, cao đẳng có đào tạo và nghiên cứu về khoa học xã hội và nhân văn, v.v.. Hiện nay, Khoa Xã hội học là một trong hai cơ sở đầu tiên đào tạo Tiến sĩ công tác xã hội.

Bảng 1: Số lượng đào tạo các hệ (1991-2021)

Ngành	Thời gian đào tạo	Chính quy	Vừa học vừa làm	Văn bằng II	Chuyển đổi, bổ sung kiến thức	Cao học	Nghiên cứu sinh
Xã hội học	1991 - 2021	2408	2200	150	140	531	105
Công tác xã hội	2006 - 2021	1127	777	---	200	415	30
Tổng		3535	2977	150	340	946	135

Để nâng cao chất lượng đào tạo, từ năm 1991 đến nay, khoa thường xuyên xây dựng, điều chỉnh khung chương trình đào tạo theo tín chỉ, theo chuẩn đầu ra phù hợp với nhu cầu xã hội, xuất bản khoảng 65 cuốn sách chuyên khảo, sách tham khảo, giáo trình, bài giảng và sách hướng dẫn thực hành nghề công tác xã hội phục vụ công tác giảng dạy, nghiên cứu khoa học và cung cấp dịch vụ xã hội. Chương trình đào tạo Cử nhân ngành Xã hội học đã được đánh giá, xếp hạng quốc tế theo chuẩn của Hiệp hội các trường đại học châu Á (AUN) và chương trình đào tạo cử nhân ngành công tác xã hội cũng đã được đánh giá, xếp hạng cấp Bộ.

3. Công tác nghiên cứu khoa học

Phát huy truyền thống của Đại học Quốc gia Hà Nội từ thời thành lập Đại học Đông Dương (1906), Đại học Tổng hợp Hà Nội (1956) cho đến nay, với tư cách một đơn vị đào tạo và nghiên cứu khoa học có uy tín, chất lượng cao, đội ngũ giảng viên, sinh viên, học viên cao học và nghiên cứu sinh của Khoa Xã hội học luôn đề cao và đẩy mạnh hoạt động nghiên cứu khoa học. Giảng viên của Khoa còn kiêm nhiệm Giám đốc Trung tâm nghiên cứu ứng dụng và phát triển công tác xã hội (CSWD).

Nhiều giảng viên đã và đang chủ trì hoặc tham gia những đề tài nghiên cứu khoa học

lớn từ cấp Trường, cấp Sở, cấp Bộ, cấp Đại học Quốc gia, trọng điểm cấp Quốc gia, các dự án lớn của các tổ chức trong nước và quốc tế. Trong thời gian qua, cán bộ của khoa đã chủ trì 16 đề tài cấp Quốc gia (riêng giai đoạn 2010-2020, chủ trì 10 đề tài), 01 tập Quốc chí, 10 đề tài Nafosted, 30 đề tài cấp Đại học Quốc gia (tương đương cấp Bộ), 100 đề tài của các bộ, ban, ngành, sở và các tổ chức quốc tế khác (Tổng cục Dân số, Đại học Toulouse 2 Jean-Jaurès (Pháp), GIZ, JIFF, TOYOTA, Ngân hàng thế giới, UNDP, Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội, Bộ Tài nguyên và Môi trường, Sở Khoa học và Công nghệ Hà Nội, Thanh Hóa, v.v.). Có 02 nhóm nghiên cứu của khoa đã được Đại học Quốc gia Hà Nội công nhận là nhóm nghiên cứu mạnh. Giảng viên/nhà nghiên cứu của khoa hàng năm đã công bố khoảng 3,06 bài báo/người trên các tạp chí khoa học uy tín trong nước và trên thế giới, đây là những tạp chí được Hội đồng Chức danh giáo sư nhà nước công nhận. Đặc biệt, trong 05 năm trở lại đây, số bài báo, chương sách chuyên khảo hoặc sách chuyên khảo được xuất bản bằng tiếng Anh và tiếng Pháp đã gia tăng mạnh mẽ, cụ thể khoảng 40 bài báo quốc tế, 12 chương sách và 01 sách chuyên khảo.

4. Tổ chức các hội thảo khoa học

Khoa Xã hội học đã tổ chức hơn 30 hội thảo cấp bộ môn, cấp khoa, điều phối chính cho 12 Hội thảo quốc tế, tạo diễn đàn nâng cao năng lực và chia sẻ thông tin cho các giảng viên, các nhà nghiên cứu và sinh viên trong trường. Một số cuộc hội thảo lớn trong giai đoạn gần đây như sau:

Hội thảo quốc tế “Đóng góp của khoa học xã hội và nhân văn vào phát triển kinh tế - xã hội” năm 2010;

Hội thảo quốc tế “Tạo dựng hoạt động kinh tế - xã hội phục vụ phát triển bền vững địa phương: Trường hợp Tây Bắc và Sơn La” năm 2011;

Hội thảo quốc tế “*Chính sách xã hội và công tác xã hội*” tháng 6/2012 với hơn 100 đại biểu trong nước và 40 đại biểu quốc tế;

Hội thảo quốc tế “*Chia sẻ kinh nghiệm quốc tế về công tác xã hội và an sinh xã hội*” trong khuôn khổ kỷ niệm ngày công tác xã hội thế giới tại Việt Nam năm 2012 với sự tham gia của giảng viên, các nhà khoa học đến từ các trường đại học trong cả nước và nhiều chuyên gia nước ngoài;

Hội thảo quốc gia “*Vai trò của Xã hội học và Công tác xã hội trong sự nghiệp phát triển xã hội hiện nay*” với sự tham gia của các Trường đào tạo xã hội học và công tác xã hội trong cả nước tháng 11/2013;

Hội thảo quốc tế “Đào tạo thực hành nghề Công tác xã hội: Kinh nghiệm quốc tế và Thực tế Việt Nam” năm 2018;

Hội thảo quốc tế “Nghề Xã hội học và Nghề Công tác xã hội: Thực trạng và Triển vọng” tháng 10/2021.

5. Cung cấp dịch vụ xã hội và cộng đồng

Trong vòng 30 năm qua, ngoài 02 nhiệm vụ đào tạo và nghiên cứu khoa học, giảng viên - nhà nghiên cứu của Khoa còn tham gia làm tư vấn cung cấp các dịch vụ xã hội và cộng đồng, trong đó tiêu biểu một số đề án như:

Đồng hành và hỗ trợ người dân tộc thiểu số tỉnh Sơn La xây dựng Nhà văn hóa và Du lịch thôn bản (MTV) (2007-2014);

Xây dựng và thực hiện Quy tắc ứng xử tại công sở và Quy tắc ứng xử nơi công cộng trên địa bàn Hà Nội (2014-2017);

Hướng dẫn cung cấp dịch vụ công tác xã hội với nạn nhân là bạo lực trên cơ sở giới (2018);

Bộ Quy tắc ứng xử của người Việt Nam hiện nay trong không gian công cộng (2021);

Hiện nay, khoa đang quản lý và sử dụng Trung tâm thực hành Xã hội học và Công tác xã hội với diện tích 100 m² được trang bị đầy đủ các công cụ thực hành cung cấp dịch vụ xã hội và dịch vụ nghiên cứu khoa học.

6. Hợp tác quốc tế

30 năm qua, Khoa Xã hội học đã hợp tác với hơn 20 trường đại học và các tổ chức quốc tế. Năm 2005, Khoa Xã hội học được kết nạp vào Hội Xã hội học Thế giới. Đặc biệt từ năm 2007 đến năm 2017, khoa đã phối hợp với Đại học Toulouse 2 Jean - Jaurès (Pháp) đào tạo Thạc sĩ Xã hội học định hướng ứng dụng trong Quản lý Chính sách công và Doanh nghiệp (MAPE), đã đào tạo được 222 học viên cao học đến từ 12 quốc gia và vùng lãnh thổ chủ yếu thuộc Khu vực châu Á - Thái Bình Dương (Pháp), đã đào tạo 03 Tiến sĩ cho Việt Nam; phối hợp với Đại học San Jose (Mỹ) trong đào tạo cán bộ lãnh đạo quản lý và giảng viên công tác xã hội cho 11 trường đại học của Việt Nam; hợp tác với Đại học Shukutoku (Nhật Bản), Đại học Lund (Thụy Điển), Đại học Degu (Hàn Quốc), Đại học Memorial (Canada), Đại học Bielefield (Đức), Đại học Zurich (Thụy Sĩ), Đại học Hongkong, v.v. trong nghiên cứu và tập huấn về phương pháp nghiên cứu khoa học cũng như đào tạo xã hội học và công tác xã hội.

7. Kế hoạch phát triển Khoa Xã hội học (2021-2026 và tầm nhìn đến năm 2030)

Định hướng phát triển của Khoa Xã hội học trong thời gian tới có thể tóm tắt trên những nét chính sau đây:

Xây dựng đội ngũ cán bộ giảng dạy/nghiên cứu đạt chuẩn cao, có học vị tiến sĩ và đạt chức danh PGS và GS nhiều hơn, làm việc chuyên nghiệp đáp ứng nhiệm vụ chiến lược của Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội. Giữ vững và khẳng định vị trí hàng đầu trong cả nước của Khoa Xã hội học về đào tạo, nghiên cứu và cung cấp dịch vụ xã hội của hai ngành Xã hội học và Công tác xã hội. Tiếp tục đẩy mạnh hợp tác với các đối tác trong nước và quốc tế.

Tiếp tục chuẩn hoá, hiện đại hoá hoạt động đào tạo trong khoa, điều chỉnh, bổ sung ngành nghề đào tạo một cách hợp lý, tiếp tục nâng cao chất lượng đào tạo, thực hiện tốt đổi mới phương pháp giảng dạy và chương trình đào tạo theo chuẩn đầu ra, theo thời đại Công nghiệp 4.0. Hướng đến việc đào tạo cấp bằng kép của hai ngành Xã hội học và Công tác xã hội nhằm thu hút sinh viên các ngành khoa học xã hội và nhân văn khác trong Đại học Quốc gia Hà Nội.

Xây dựng đề án thành lập Viện Xã hội học và Công tác xã hội theo sự chỉ đạo của nhà trường để có thêm chỉ tiêu nghiên cứu viên và tư vấn viên, phục vụ công tác nghiên cứu khoa học và cung cấp dịch vụ xã hội của khoa.

Đẩy mạnh các hoạt động của “Trung tâm nghiên cứu ứng dụng và phát triển công tác xã hội”, thúc đẩy nghiên cứu, thử nghiệm các mô hình cung cấp dịch vụ công tác xã hội mới và chuyển giao kỹ thuật cho các địa phương.

Sử dụng và phát huy tốt Trung tâm thực hành Xã hội học và Công tác xã hội theo hướng đào tạo hai ngành này gắn bó mật thiết với việc xây dựng và phát triển mạng lưới thực hành, thực tập sao cho người tốt nghiệp có thể hòa nhập ngay với thị trường lao động và có năng lực khởi nghiệp.

Tăng cường tổ chức các buổi tọa đàm khoa học, hội thảo khoa học, động viên cán

bộ khoa biên tập, hoàn thiện các bài giảng, giáo trình, các báo cáo tổng kết đề tài để in ấn, xuất bản; mở rộng, liên kết chặt chẽ với các nhà khoa học trong và ngoài nước trong công tác giảng dạy và nghiên cứu khoa học.

Đề xuất những chính sách, chế độ, chế tài, kinh phí cụ thể để sinh viên có thể có những cơ sở thực tập tốt ngay từ cuối học kỳ thứ 2.

Phát triển 02 nhóm nghiên cứu mạnh hiện nay. Nghiên cứu định vị ngành Xã hội học và Công tác xã hội trong bối cảnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa, đô thị hóa, số hóa và hội nhập quốc tế.

8. Kết luận

Trong chặng đường 30 năm xây dựng và phát triển Khoa Xã hội học, lãnh đạo khoa qua các thời kỳ luôn luôn có chiến lược chăm lo, xây dựng, đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ của khoa, tạo điều kiện thuận lợi để các cán bộ có cơ hội phát triển, từ đó góp phần duy trì vai trò cơ sở đào tạo, nghiên cứu và cung cấp dịch vụ xã hội hàng đầu trong cả nước về hai ngành Xã hội học và Công tác xã hội. Giá trị tiếp diễn, Đoàn kết sẻ chia, Hợp tác phát triển!